

Урок 6

Сустрет у продавници

- Милан:** Ћао, Аљоша! Откуд ти овде?
Аљоша: Ћао, Милане! Бирам поклон за Драгану.
Милан: Баш лепо, и ја цело јутро шетам по граду да нешто нађем.
Аљоша: Хајде нешто заједно да купимо.
Милан: То је добра идеја, али шта? Неки нотес? Али не видим ни једног елегантног.
Аљоша: Види, лепо кишобрани. Можда да јој купимо овај са цвећем?
Милан: Она већ има много разних кишобрана. Наш комшија продаје италијанске кишобране.
Аљоша: Ајде да купимо један од ових стоних календара.
Милан: Она није пословна жена.
Аљоша: Знам шта треба да купимо. Девојке воле да носе ланчиће. Можда нема сребрни ланчић.
Милан: Она увек носи два ланчића са неколико привезака.
Аљоша: Нема везе. Увек се радује новом накиту. А овај је ланчић баш леп.
Милан: Слажем се. Девојке воле накит. Купујемо!
Аљоша: Молим вас, имате ли неку лепу честитку?
Продавачица Да, изволите изаберите.
Аљоша: Упакујте нам, молим вас, ланчић.

Речник

изабрати, изаберем	да избера
бирати, бирам	избирам
шетати, шетам	разхождам се
наћи, нађем	да намеря
налазити, налазим	намирам
купити, купим	да купя
куповати, купујем	купувам
видети, видим	да видя
види	виж
продати, продам	да продам
продавати, продајем	продавам
знати, знам	знам
радовати се нечему (дат. п.), радујем се	радвам се на някого
сложити се, сложим се	да се съглася
слагати се, слажем се	съгласявам се
Откуд ти овде?	Какво правиш тук?
треба	трябва
упаковати, упакујем	да опаковам
паковати, пакујем	опаковам
пословна жена	бизнесдама
продавачица	продавачка
сустрет	среща
продавница	магазин
поклон	подарък
јутро	сутрин
нотес	бележник

кишобран	чадър
цвеће (ср. р. ед. ч.)	цветя
стони календар	настолен календар
ланчић	верижка
привезак, привеска	висулка
накит (м. р. ед. ч.)	украшения
честитка	поздравителна картичка
цео, цели; цела, цело	цял, целия
елегантан, елегантни; елегантна, елегантно	елегантен
разан, разни; разна, разнo	различен, разен
стони, стона, стоно	настолен
послован, пословни; пословна, пословно	делови, бизнес-
сребрн, сребрни; сребрна, сребрно	сребърен
много	много
откуд	откъде
овде	тук
Ћао!	Здрасти!; Чао!
Баш лепо!	Много добре! Отлично!
Нема везе!	Няма значение!
Молим вас!	Моля! (Ако обичате!)
два	два
можда	може би
хајде, ајде	хайде

Образуване на форма за множествено число при съществителните от мъжки род

I. Ако основата на съществителното има три срички или повече, то достатъчно е да се прибави към нея окончание **-и**:

у-чи-тељ + -и = учители

При това пред окончанието **-и** става редуване на крайните съгласни на основата. Ако основата окончава на **г**, то се заменя със **з**, **к** — с **ц** и **х** — със **с**.

белеї (знак) — белези

ученик (ученик) — ученици

сиромах (бедняк) — сиромаси

II. Ако основата на съществителното има една сричка, тогава е необходимо към нея да се прибави суфикс **-ов-** или **-ев-** и окончание **-и**:

стан (апартамент, жилище) + -ов- + -и = станovi

кључ (ключ) + -ев- + -и = кључеви

Суфиксът **-ев-** се появява след меки съгласни (**ћ, ђ, љ, њ, ј**), фрикативни (**ж, ш, ч, џ**) и след някои други съгласни:

краљ (крал) — краљеви

нож (нож) — ножеви

цар (цар) — цареви

Съществува група едносрични съществителни, чието множествено число се образува по първия начин, тоест без суфикса **-ов-/ев-**. Тези думи назовават

1) хора по националност:

Рус (руснак) — Руси, Чех (чех) — Чеси, Грк (грък) — Грци и т.н.;

2) хора по други признаци:

вођ (вожд) — вођи, гост (гост) — гости, ђак (ученик) — ђаци;

3) някои животни:

коњ (кон) — коњи, мрав (мравка) — мрави, вук (вълк) — вуци, пас (куче) — пси;

4) някои части на човешкото тяло:

зуб (зъб) — зуди, прст (пръст) — прсти, нерв (нерв) — нерви;

5) мерни единици:

ват (ват) — вати, волт (волт) — волти, сат (час) — сати, дан — дани.

III. Множествено число на двусричните съществителни се образува така:

1) ако в основата няма непостоянни гласни, множественото число обикновено се образува по първия начин:

лекар — лекари, излет — излети;

2) ако в основата има непостоянна гласна, възможни са различни варианти на образуване на множествено число:

старац (старец) — старци, тигар (тигър) — тигрови, отац (баща) — оци, очеви;

3) ако в основата на съществителното има редуване **о/ол** и **ао/л**, то множествено число се образува с помощта на суфикса **-ов-**:

посао — послови, соко (сокол) — соколови, орао (орел) — орлови, петао (петел) — петлови.

IV. Форма за множествено число на съществителното **човек** е **люди**.

От съществителното **пут** в значение "път, пътуване" множествено число е **путеви**; в значение "пъти" то се употребява с бройни думи с формата за родителен падеж **пута**: **десет пута (десет пъти), много пута (много пъти), више пута (няколко пъти).**

I. **У - ЧИ - ТЕЉ + -И = УЧИТЕЉИ**

ЛЕ - КАР + -И = ЛЕКАРИ

РУС + -И = РУСИ

II. **СТАН + -ОВ- + -И = СТАНОВИ**

КЉУЧ + -ЕВ- + -И = КЉУЧЕВИ

ТИГАР + -ОВ- + -И = ТИГРОВИ

Упражнения

1. Образувайте множествено число

а) съществителни:

сусед, дан, професор, језик, инжењер, лекар, посао, сок, пријатељ, младић, радник, учител, грађевинар, шофер, продавац, глумац, сликар, службеник, бизнисмен, гост, град, филм, сладолед, центар, лав, коњ, музеј, капут, нож, почетак, базен, штаб, брод, воз, поглед, предлог, зид, друг, зуб, разред, ред, ковчег, тањир, вршњак, келнер, лек, лист, ћилим;

б) словосъчетания:

симпатичан дечак, бела мачка, одличан ђак, нови уџбеник, прави џентлмен, високо брдо, велики аутобус, српска школа, Миланов наставник, јадна девојка, добра идеја, одличан план, недељно јутро, ваш друг, добар филм, страни гост, московска гимназија.

2. Преведете на срџбски. Образувайте, кџдето е възможно, форми за 1 л. ед. ч. и 3 л. мн. ч. сег. вр.

Избирам подарџк; много хубаво; разхождам се из града; нося верижки; бизнeсдама; да купя нешто; виж; продавам чадџри; този чадџр; чадџр на цвета; хайде да купим; настолен календар; няма значение; радвам се на новите украшения; сџгласен сџм; поздравителна картичка; моля, изберете.

3. Променете изреченията по образеца и ги преведете.

Образец:

Треба ићи. — *Трябва да се отиде.*

Треба да идем. — *Трябва да отида.*

Треба да идеш. — *Трябва да отидеш.*

Он ѝ треба да иде. — *Той трябва да отиде.*

Треба да идемо. — *Трябва да отидем.*

Треба да идеѝе. — *Трябва да отидете.*

Они ѝ треба да иду. — *Трябва да отидат.*

Треба наѝи поклон.

Треба показати Аљоши Београд.

Ујутро треба устати рано.

4. Употребете словосъчетанията, дадени в скобите, в нужната форма.

У овој продавници су (лепи кишобрани). Драгана има много (лепи кишобрани). Она често купује (лепи кишобрани). Њен комшија продаје (лепи кишобрани). Аљоша купује много (дивни поклони). Она бира (лепи поклони) за своје пријатеље. Пословне жене увек имају (стони календари). На столовима су (стони календари). Ја не купујем (стони календари), имам много (зидни календари). Девојке воле (сребрни ланчиѝи). Драгана носи неколико (сребрни ланчиѝи) са много (смешни привесци).

5. Отговорете на въпросите.

Где су Милан и Аљоша? Шта ради Милан? Зашто он шета цео дан по граду? А Аљоша? Коју идеју има Аљоша? Шта Аљоша жели да купи за поклон? Какав кишобран он жели да купи? Да ли они купују кишобран? Зашто не купују? Да ли ви имате само један кишобран? Шта још предлага Аљоша? Зашто Милан не жели да они купе стони календар? Да ли волите да имате стоне календаре? Шта момци купују на крају? Да ли волите накит? Да ли носите ланчиѝе? Да ли само девојке носе ланчиѝе? Шта ради продавачица?

6. Прочетете следните примери и отговорете на въпроса: какви окончанија имат съществителните и прилагателните в родителен падеж единствено число?

Думи за справка: **маѝарац** — *магаре*, **комаѝрац** — *комар*, **ѝравиѝи** (**ѝравим**) — *права*.

Чега нема у продавници?

Од **кога** он прави великог магарца?

Поред **чега** је ваша гимназија?

Код **кога** иду дечаци после подне?

У продавници нема **лепог нотеса**.

Прави великог магарца од **малог комарца**.

Наша гимназија је поред **градске библиотеке**.

После подне дечаци иду код **своје пријатељице**.

Окончанија на съществителните и прилагателните в родителен падеж единствено число

	Прилагателни	Съществителни
М.р.	-ог	-а
	-ег след љ, њ, ђ, љ, ј, ж, ш, ч, ц	
Ж.р.	-е	-е

7. Съставете изречения по образеца.

Образец: *Милан жели да куйи леѝ ноѝес.* — *У ѝпродавници нема ни једноѝ леѝоѝ ноѝеса.*

Аљоша жели да купи смеђи кишобран.
Драгана жели да купи стони календар.
Момци желе да купе сребрни ланчић.

Образец: *Ово је нови Драганин пријатељ. — Драгана иде код новој пријатеља.*

Ово је Миланов млађи брат.

Ово је Каћин далеки рођак.

Образец: *Видиш своју пријатељицу. — Идеш код своје пријатељице.*

Видиш нашу прву учитељицу.

Видиш школску другарицу.

Образец: *Мајка је у нашој кухињи. — Она излази из наше кухиње.*

Младићи су у великој продавници.

Аљоша је у малој пицерији.

Учитељица је у вашој учионици.

Комшија је у Драганиној кући.

8. Преведете на србски.

а)

Продавачката идва, за да опакова подарџка. Милан отива с Аљоша в центъра, за да му покаже Белград. Момчетата отиват в пицаријата, за да поговорят за приятелите. Учениците отиват в Сремски Карловци, за да посетят първото србско училище. Милан носи със себе си плеър, за да слуша музика по пътя. Те отиват в магазина, за да купят сребърна верижка за Драгана. Ние се връщаме в седем часа, за да отидем у (при) Драгана. Следобед Аљоша и Милан отиват у (при) Мария, за да отидат заедно на пицария.

б)

Аљоша избира подарџка за Драгана. Милан избира сладолед за сестра си. Момчетата избират украшение за мама. Милан цяла сутрин се разхожда из града. Приятелите цял ден се разхождат из центъра на града. Защо цял ден се разхождаш из града? — За да купя нещо. Хайде да купим нещо заедно! Виж, красиви момичета! Виж, нова къща! Виж, сребърни верижки! Приятелите трябва да изберат подарџка. Трябва да отида на рождения ден. Трябва да купите цветя. Момчетата се радват на украшенията. Мама винаги се радва на цветя. Момчетата се радват на сладолед. Сестрата на Милан обича да носи верижка с няколко висулки. Аљоша иска да купи чадър. Чадърът на цветя е много красив. Драгана обича да носи верижки. Тя има две сребърни верижки. Жените обичат украшения. Милан и Аљоша купуват сребърна верижка и картичка.

9. Поставете пропуснатите думи:

— Здраво, Аљоша! ... ти ... ?

— Здраво. ... поклон за Драгану.

— ... лепо, и ја цело јутро ... да нешто нађем. ... нешто заједно

— То је ... , али шта? Неки ... ? Али не видим

— ... , лепи кишобрани. ... да јој купимо ... !

— Она ... има Наш комшија

— Ајде ... један од ... !

— Она није

— Знам шта Девојке воле да носе Можда нема

— Она увек носи два ... са неколико

— ... везе. Увек ... новом накиту. А овај је ланчић Молим вас, имате ли ... ?

— Да, изволите

— ... нам, молим вас

10. Преведете на србски.

— Здравсти, Аљоша! Какво правиш тук?

— Здравсти! Избирам подарџка за Драгана.

— Много хубаво! Аз също цял ден се разхождам из града, търся нещо да купя.

- Хайде заедно да купим нещо.
- Това е добра идея, но какво?
- Виж, красиви чадъри. Може да ѝ купим този на цветята?
- Тя вече има много различни чадъри. Нашият съсед продава чадъри.
- Хайде да купим някой от тези настолни календари.
- Тя не е бизнесдама.
- Знам какво трябва да купим. Момичетата обичат да носят верижки. Може би няма сребърна верижка.
- Тя винаги носи две верижки с няколко висулки.
- Няма значение. Тя винаги се радва на нови украшения. А тази верижка е много красива.
- Съгласен съм. Момичетата обичат украшения. Купуваме!
- Моля, имате ли някаква красива картичка?
- Да, заповядайте, изберете.
- Моля, опаковайте ни верижката.

11. Прочетете стихотворението, преведете го и го научете наизуст.

Шта је на крају

Шта је на крају?
 На крају неба, на крају мора, на крају пута?
 Шта је на крају — деца би хтела да знају!
 Зато једу, зато спавају,
 Зато расту брже од капута.

Шта је на крају среде? Четвртак.
 А шта — на крају четвртка? Петак.
 На крају свих крајева?
 Увек је један нов почетак.

Крајеви се потроше,
 почеци увек трају.
 Почетак — ето шта је на крају!

(Душан Радовић)

Речник

јести, једем	јам
расти, растем	раста
потрошити, потрошим	да изразходвам
трајати, трајем	продължавам
крај	край
небо	небе
море	море
пут	път
капут, капута	палто
почетак, почетка	начало
нов, нови; нова, ново	нов
брже	по-бързо
увек	винаги
ето	ето